

מה חסר וצריך לדרוש שיהיה ברפורמה?

הערות כלליות

1. יש להגדיר מטרת לחוק, אשר יפרטו את יעדי התכנון בהתאם לנורמות הרצויות במאה ה-21, ובכלל זה שמירה על ערכי טבע, נוף, מורשת וחקלאות ומחויבות לפיתוח בר-קיימא, צמצום פערים חברתיים, הבטחת דיור בהישג יד ושוויון, שקיפות בהליכי קבלת החלטות ובמידע תכנוני, ושיתוף הציבור בהליכי התכנון.
2. יש להתנות את תחילת החוק בקיום מלא של כל האמצעים הנדרשים ליישום: הכנתן של תכניות מתאר כוללניות לכל היישובים, הקצאת משאבים לרשויות המקומיות כדי שיוכלו לעמוד ברף הקבוע המצוי בחוק, הקמת מנגנוני הבקרה והפיקוח הקבועים בחוק.

הנושאים החברתיים:

3. הנחיות ויעדים חברתיים לרשויות התכנון המקומיות: כדי להבטיח מימוש של יעדים חברתיים התלויים בתכנון, יש לקבוע יעדים והנחיות ברורים במסגרת החוק לרשויות התכנון בעניין דיור בר השגה, שילוב אנשים עם מוגבלות, מוסדות רווחה וציבור, וכדומה.
4. חיזוק רשויות מקומיות כתנאי למימוש הרפורמה: לצורך מימושה של הרפורמה תצטרכנה הרשויות המקומיות להשקיע משאבים רבים בתחום התכנון. כדי להבטיח שלא יגדלו הפערים החברתיים בין הרשויות, ובין המרכז לפריפריה, יש לגבות את הרשויות המקומיות החלשות בתקציבים כדי להבטיח שיוכלו לעמוד במטלות התכנון החדשות המטלות עליהן, לרבות – קידום תכנון של תכניות, הכשרת חברי הועדות המקומיות ועוד.
5. יועץ חברתי: לצד מתכנן המחוז ומוסדות תכנון ארציים יועסק יועץ חברתי בדומה ליועץ תחבורה או יועץ שימור, אשר יביע את דעתו על היבטים חברתיים לקראת גיבוש תכנית, ויבחן את התכנית בהתאם לכללים של נספח חברתי-קהילתי. תפקיד היועץ החברתי קיים במקומות רבים בעולם. לרוב היועצים הם אנשים בעלי רקע גם בתחום התכנון המרחבי וגם בתחומים חברתיים, כגון סוציולוגיה או עבודה סוציאלית קהילתית.
6. נציג ציבור חברתי בועדות המקומיות: יש להבטיח כי לפחות אחד מנציגי הציבור בועדות המקומיות יהיה יועץ אשר תפקידו יהיה להביא בפני הועדה את ההשלכות החברתיות של התכנית ומנגד את הצרכים החברתיים של הקהילה או הקהילות הרלבנטיות.
7. נספח חברתי או תסקיר חברתי: תסקירי השפעה חברתית משולבים בתהליך התכנון במספר מדינות בעולם. שילוב תסקיר השפעה חברתית נחשב חיוני במיוחד באזורים צפופי אוכלוסין, עם אוכלוסייה רב-תרבותית ועם פערים כלכליים גבוהים. מומלץ לקבוע קריטריונים לגבי סוגי התכניות שעבורן תהיה חובה להכין נספח כזה. תסקיר חברתי יתייחס בין השאר לדיור בר-השגה, שילוב בעלי מוגבלות, מוסדות ציבור ורווחה וכיוצ"ב.

8. **ייצוג של משרדי ממשלה בעלי עניין בתחום החברתי**: משרד הרווחה והשירותים החברתיים בולט בהיעדרו מייצוג בוועדות התכנון. על מנת לתרום מהידע, התפיסה החברתית והקשרים עם האנשים בשטח, ראוי שנציגים של משרד הרווחה והשירותים החברתיים יהיו חברים במועצה הארצית לתכנון ולבנייה ובוועדות המחוזיות וכן ישמשו כיועצים בוועדות המקומיות.
9. **הכשרה לבעלי תפקידים במוסדות תכנון ואחרים**: יש להכשיר לתחום התכנון החברתי חברי ועדות מקומיות לתכנון ובנייה, צוותי תכנון ויועציהם ברשויות המקומיות ובוועדות המחוזיות, בעלי תפקידים בוועדות הערר, עובדי משרד הרווחה והשירותים החברתיים ופעילים בארגונים החברתיים. לשם ביצוע הכשרות אילו דרוש כמובן מקור תקציבי.
10. **שקיפות**: תנאי חיוני לשיתוף הציבור וקבלת החלטות מאוזנות אינטרסים וצרכים, הוא הבטחת שקיפות של הליכי התכנון ע"י פתיחת ישיבות הוועדות המקומיות וכן פרסום באינטרנט של כל המידע. בנוסף, יש לבטל את הסעיף האוסר על חברי הוועדות למסור מידע על הנאמר בדיון הפנימי.
11. **ייצוג הולם**: יש להבטיח כי בכל מוסדות התכנון, יהא ייצוג הולם של אוכלוסיות שאינן מיוצגות עפ"י רב – נשים, בעלי מוגבלויות וערבים, זאת בהתאם לחוק ולפסיקת בימ"ש עליון.
12. **הסדרת נושא הוועדות המרחביות**: יש לקבוע מדיניות אחידה ושוויונית, ולא שרירותית, למינוי ועדות מרחביות בהתחשב בסוג הרשות המקומית, באופייה, בשטחה, בהיקף האוכלוסייה, בקשרי הגומלין עם רשויות מקומיות אחרות במרחב.

הנושאים הסביבתיים

1. **אין לבטל את התוספת הראשונה לחוק התכנון ובנייה המעניקה הגנה על השטחים הפתוחים והקרקע החקלאית, מבלי להציע מסגרת חלופית ראויה אשר תעניק הגנה ראויה על שטחים אלו, ובעיקר על השטחים הרגישים שבהם. במסגרת זו יש להבטיח כי עקרון "תכנית אחת בוועדה אחת" לא יחול על תכניות המשנות ייעוד של שטח פתוח.**
2. **אין להפריט את בדיקת תסקירי השפעה על הסביבה. תחת זאת יש להפנות את המשאבים המיועדים לכך למשרד להגנת הסביבה כדי שהם יכינו את חוות הדעת לתסקירים**
3. **יצירת בקרה ואיזון במערכת התכנון על ידי ביטול ועדות המשנה המשימתיות המוצעות בוועדות המחוזיות לאישור תשתיות ופרויקטים ממשלתיים מיוחדים, ומתן אפשרות לחברי וועדות המשנה האחרות הקבועות בחוק להעלות נושאים למליאת הוועדה.**
4. **חיזוק התכניות במקום החלשתן**: אין לבטל את התכניות המחוזיות שחשיבותן רבה לתכנון בראייה אזורית ולשמירת השטחים הפתוחים. בנוסף, יש להתנות את תחילת החוק בקיומן של תכניות כוללניות לכל היישובים בארץ.

5. **יש לבטל את הסעיף המונע מארגון סביבתי אחד מלהשתתף בדיון, אם אחד מארגוני הסביבה הרבים החברים בארגון הגג הגיש התנגדות לתכנית.** הצעה כזו מעקרת את יכולתם של ארגוני הסביבה מלפעול.
6. **יש לצמצם למקרים חריגים בלבד את האפשרות להקים "מרחב תכנון מיוחד", המתיר אישור והקמה של תשתיות, יישובים חדשים ושכונות מגורים בנות אלפי יחידות דיור תוך הפקעת זכותם של הציבור ושל השלטון המקומי בשטח בו מדובר.**
7. **יש להבטיח איזון בהרכב הוועדות המחוזיות והארציות, ולמנוע וועדות בעלות רוב ממשלתי מוחלט כמו וועדת המשנה הארצית לתשתיות, וזאת על מנת להבטיח שיוצגו כלל האינטרסים הציבוריים.**
8. **הרחבת זכות ערר לכל סוגי התכניות, שכן הנוסח המוצע של החוק אינו מאפשר ערר על תכניות כוללניות, ועל תוכניות מקומיות בסמכות וועדה מחוזית.**